

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-51>

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРЕДСТАВНИЦЬКОГО МАНДАТУ ДЕПУТАТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Вайцеховська О. Р.

*доктор юридичних наук, доцент кафедри європейського права
та порівняльного правознавства Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, України*

Чепель О. Д.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри європейського права
та порівняльного правознавства Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, України*

Створення Європейського Парламенту невіддільно пов'язано з євроінтеграційними процесами, які розпочались у перше повоєнне десятиліття минулого століття. Цей представницький орган європейських інтеграційних об'єднань виник як дорадча асамблея консультативного характеру, що складався з представників національних парламентів держав-членів, тобто депутати представницького органу тодішнього Європейського економічного співтовариства (ЄЕС – далі) обиралися непрямыми виборами: кожен національний парламент держав-учасниць у межах квот, відведених відповідній країні, обирав зі свого складу представників до Європейської парламентської асамблеї за системою, встановленою національним законодавством. І лише у вересні 1976 року Радою ЄЕС було схвалено Акт "Про вибори до Європейської парламентської асамблеї загальними прямими виборами", положення якого, однак, були закріплені внутрішнім законодавством держав-учасниць лише у 1979 році [1, с. 4–5]. У 1979 році, відбулися перші прямі вибори депутатів до Європарламенту і з тих пір парламентарії Європейського парламенту обираються прямим загальним, таємним голосуванням відповідно до національного законодавства держав-членів Європейського Союзу (ЄС – далі) [2].

В даний час громадяни ЄС кожної країни-члена ЄС вільно обирають кандидатів до Європарламенту, використовуючи різні форми пропорційної виборчої системи. Виборчим правом володіють всі

громадяни Євросоюзу незалежно від країни проживання (голосувати можна лише один раз), які досягли 18 років, за винятком Австрії та Мальти, де громадяни можуть голосувати з 16 років, а також Греції – з 17 років. У ряді країн (Бельгія, Греція, Кіпр, Люксембург) голосування є обов'язковим. Право бути обраним до Європарламенту мають громадяни ЄС у віці від 18 років до 25 років (в залежності від законодавства країни). Депутатами Європарламенту не можуть бути члени уряду, Європейської Комісії, Суду ЄС, а також чиновники всіх установ ЄС. Також їм заборонено суміщати мандати в Європарламенті і національних парламентах своїх країн. Правомочність повноважень депутата, що встановлюється за підсумками голосування на виборах, підтверджується самим Європарламентом. При цьому законодавством держави, у якій проживають кандидати – громадяни інших країн Євросоюзу, повинні бути встановлені однакові вимоги для всіх претендентів на місця у Європейському Парламенті, незалежно від їхнього громадянства або походження [3].

Одним із основоположних аспектів демократії в ЄС, що легітимізує політичну систему ЄС є питання про особливості зв'язку та взаємовідносин обраних осіб (депутатів) зі своїми виборцями. Характер цих взаємовідносин багато в чому залежить від мандата, отриманого депутатом від людей, що підтримали його на виборах. Термін «мандат» латинського походження, означає доручення («*ex mandato* – за дорученням»), наказ (*mandatus* – судовий наказ, направлений від імені держави нижчому суду або юридичній чи фізичній особі з приписом виконати певні повноваження [4, с. 570]. Крім того, під мандатом розуміється також документ, що посвідчує повноваження особи, органу, установи та ін., яким вони надані [5, с. 40].

Однак в системі права ЄС мандат парламентаріїв Європарламенту має свої особливості. Так, відповідно до статті 5 та статті 6 Акту «Про вибори до Європейської парламентської асамблеї загальними прямими виборами», мандат кожного члена Європейського парламенту розглядається як повноваження наднаціонального характеру, представляти інтереси всіх громадян ЄС, яке триває протягом строку повноважень Європарламенту, тобто 5 років [6]. Члени Європейського парламенту голосують індивідуально і особисто. Вони не можуть бути пов'язані інструкціями або отримувати імперативний мандат [7].

На наш погляд, це означає, що парламентарі Європарламенту, як наднаціонального представницького органу мають представницький мандат, який характеризує відносини між депутатом і виборцями, при яких перший, будучи обраним від конкретного виборчого округу певної країни, вважається представником всіх громадян Європейського

Союзу, а не виборців своєї країни, тобто депутат володіє колективною інвеститурою. Він представляє не тільки виборців своєї країни, які голосували за нього чи проти нього, а також абсентеїстів, а всіх громадян ЄС. Інакше кажучи, особливість представницького мандату члена Європарламенту полягає в тому, що хоча депутат обраний до Європарламенту для представництва інтересів не конкретної країни, а для – всіх країн-членів всього Європейського Союзу, хоча й обирався лише в одній державі – учасниці ЄС [8].

Хоча під час виборів депутатів Європарламенту одні країни ЄС формують декілька округів (наприклад, Франція) [9], а інші утворюють один єдиний виборчий округ (Фінляндія), враховуючи специфіку представницького мандата поділ країни-члена ЄС на виборчі округи має дещо технічний характер, оскільки незважаючи на те, що кандидата у депутати до Європарламенту, обирають виборці його країни, він у своїй діяльності керується не наказами своєї держави, а лише власним переконанням та первинними та вторинними джерелами права ЄС і не може бути відкликаним державою-членом ЄС. Достроково представницький мандат депутата Європарламенту, може бути завершено у випадку добровільної заяви про складання повноважень, смерті та у випадку вимушеного завершення депутатської діяльності.

Таким чином, обрання депутатів Європейського парламенту безпосередньо громадянами ЄС, а ними є всі громадяни держав-членів ЄС, сприяє підвищенню їх легітимності, зростанню участі в життєдіяльності Союзу, посиленню незалежності від національних парламентів, які не мають юридичних повноважень впливати на європарламентаріїв, відкликати їх, у випадку існування розбіжності позицій між депутатом Європарламенту та країною-членом ЄС, адже здійснення представництва членом Європарламенту всіх громадян Європейського Союзу в цілому, а не окремої країни це і є його представницьким мандатом. Тобто парламентарії Європарламенту виконують свої функції на засадах представницького мандата, а не імперативного.

Література:

1. Ковриженко Д.С., Котляр Д.М., Євгенєва А.М., Асланян Г.П., Замніус В.М. Парламентські вибори в Європейському Союзі. К.: Міленіум, 2002. 116 с.
2. Дименко С. Діяльність Європейського парламенту у сучасних умовах URL: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-8/struktura-nspp-10/36-diyalnist-evropejskogo-parlamentu-u-suchasnikh-umovakh>
3. Решение Совета Европейских сообществ от 20 сентября 1976 г. № 76/787/ЕОУС, ЕЭС, Евратом «Акт об избрании членов Европейского

парламента всеобщим прямым голосованием был утвержден в первоначальной редакции в 1976 г.» URL: // <https://eulaw.edu.ru/akt-ob-izbranii-chlenov-evropejskogo-parlamenta-vseobshhim-pryamym-golosovaniiem-novaya-redaktsiya/>

4. Майданник О. О. Мандат // Юридична енциклопедія: в 6 т. за ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: «Українська енциклопедія», 2001. Т. 3: К – М. С. 570.

5. Чепель О. Д. Депутатський (парламентський) мандат: поняття та зміст/ О. Д. Чепель // *Научный журнал «Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского»*. Серия : Юридические науки. 2010. Т. 24 (63). № 1. 2011. С. 39-46.

6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу 2010/C83/01) URL: <https://www.minjust.gov.ua/file/23491.PDF>

7. Ткач Б.А Інституціональні форми політичної відповідальності в Європейському Союзі URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/6/11.pdf>

8. Vaitsekhovska O. To the questions of the international legal personality of subnational entities in the international financial legal order. *Legea si Viata*. 2019. Septembrie. С. 27–31.

9. Барнашов А.М. Порядок формирования Европейского Парламента и возможность использования этого опыта в интеграционных процессах: *Материалы VII международно-практической конференции «Ибирательное законодательство: проблемы и пути совершенствования»*. Издательство Томского университета, 2013. URL: <https://core.ac.uk/reader/287427680>